

Preporuke za volontere u radu sa osobama sa invaliditetom

ŠOSO „Milan Petrović“ sa domom učenika, Novi Sad

Cilj obuke

- Edukacija volontera za rad sa osobama sa invaliditetom.
- Praktične smernice za prilagođavanje prostora, alata i komunikacije za osobe sa različitim vrstama smetnje u cilju pružanja odgovarajuće podrške ovoj ciljnoj grupi.

Opšte smernice

Dizajn za sve - načela

1. Ravnopravna upotreba (Equitable Use)

Dizajn treba da bude upotrebljiv za ljude sa različitim sposobnostima, bez potrebe za posebnom adaptacijom.

Primer: Automatska klizna vrata na ulazu u zgradu omogućavaju ulazak svima – osobama u invalidskim kolicima, roditeljima sa kolicima za bebe, starijima, kao i ljudima bez invaliditeta.

2. Fleksibilnost u upotrebi (Flexibility in Use)

Dizajn treba da omogućava korisnicima da biraju način upotrebe u skladu sa svojim mogućnostima i preferencijama.

Primer: Slavine sa polugom omogućavaju otvaranje i zatvaranje vode jednom rukom, laktom ili podlakticom.

3. Jednostavna i intuitivna upotreba (Simple and Intuitive Use)

Dizajn treba da bude lak za razumevanje, bez obzira na korisnikovo iskustvo, znanje, jezičku ili sposobnost koncentracije.

Piktogrami u javnim toaletima ili na saobraćajnim znakovima – lako prepoznatljivi simboli koji ne zahtevaju poznavanje jezika.

4. Uočljive informacije (Perceptible Information)

Dizajn treba da prenosi informacije efektivno, bez obzira na senzorne sposobnosti korisnika.

Liftovi koji imaju svetlosne signale, zvučne najave spratova i Brajeve oznake – omogućavaju upotrebu i osobama sa oštećenim vidom i sluhom.

5. Tolerancija na greške (Tolerance for Error)

Dizajn treba da minimizira rizik i posledice grešaka.

Primer: „Undo“ funkcija u softverima ili aplikacijama – korisniku omogućava da lako ispravi grešku bez posledica.

6. Mali fizički napor (Low Physical Effort)

Dizajn treba da omogućava efikasnu i udobnu upotrebu uz minimalan fizički napor.

Primer: Ručno otvaranje prozora pomoću dugih ručica ili poluga omogućava otvaranje i zatvaranje prozora bez potrebe da se korisnik proteže, koristi snagu ili se penje.

7. Veličina i prostor za pristup i upotrebu (Size and Space for Approach and Use)

Dizajn treba da obezbedi dovoljno prostora za pristup, kretanje i upotrebu,

7. Veličina i prostor za pristup i upotrebu (Size and Space for Approach and Use)

Dizajn treba da obezbedi dovoljno prostora za pristup, kretanje i upotrebu, bez obzira na telesnu veličinu, držanje tela ili pokretljivost.

Primer: Radni stolovi sa podesivom visinom – omogućavaju korišćenje i osobama koje sede u kolicima i onima koji stoje.

Prilagođavanje radnog mesta

—

Radni prostor

Alati i uređaji

Komunikacija

Vrste smetnji i prilagođavanja

Osobe sa poremećajima iz spektra autizma

Osobe sa intelektualnim smetnjama

Osobe sa motoričkim smetnjama

Osobe sa govorno-jezičkim smetnjama

Osobe sa oštećenjem vida (slabovidna i slepa lica)

Osobe sa oštećenjem sluha

**Osobe sa
poremećajima iz
spektra autizma
Osobe sa
intelektualnim
smetnjama**

Prostor

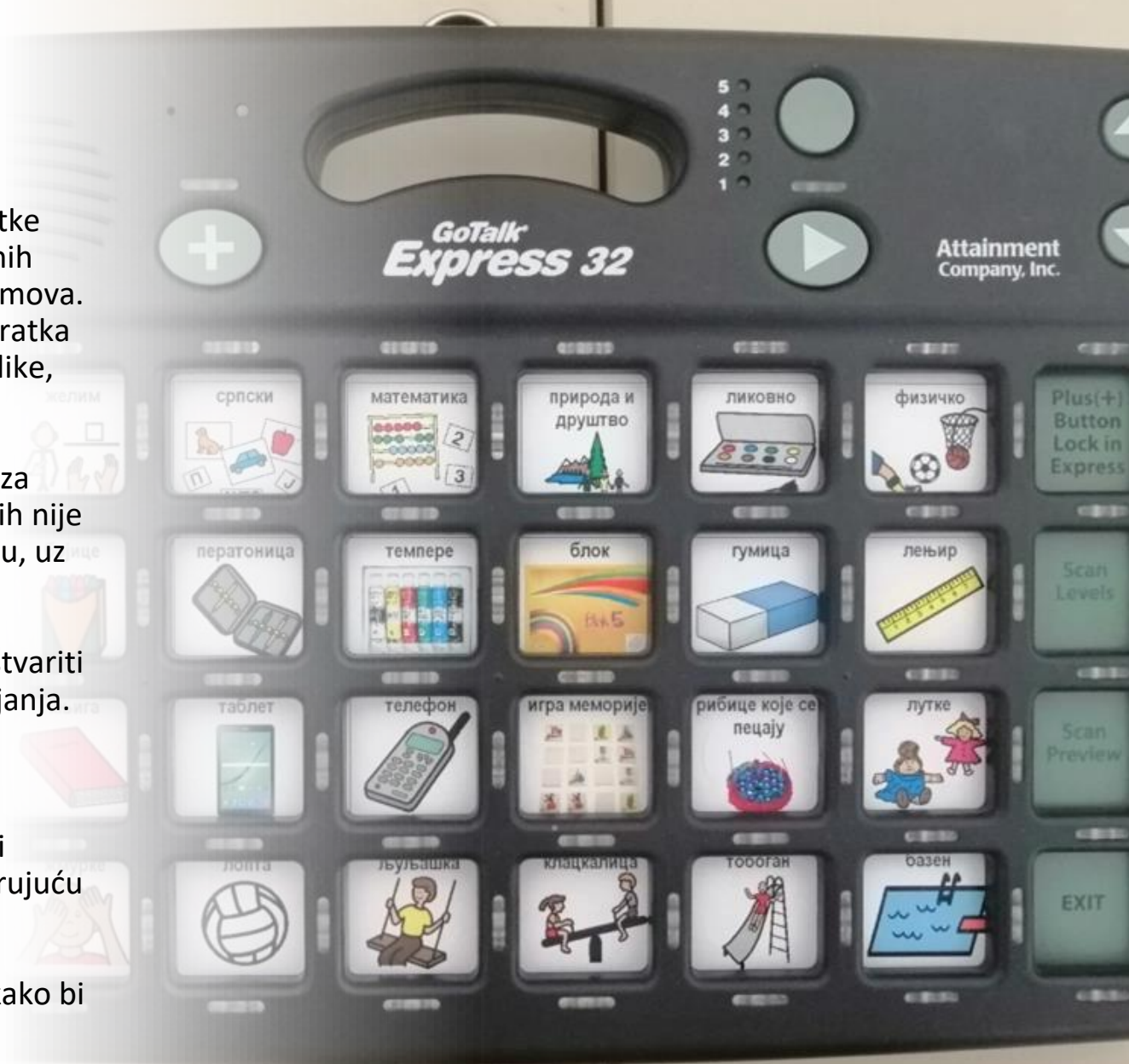
- Dobro strukturirati prostor u kojem će osoba moći da uspostavi red i redosled radnji koje treba da obavlja (organizacija pribora i materijala, itd).
Obezbediti prostor sa manje nameštaja i bez drugih ometajućih faktora koji remete pažnju (na primer previše boja, buka velik broj ljudi).
Organizovan prostor ne menjati često, a ukoliko su promene potrebne, potrebno ih je unapred najaviti.
Obezbediti da sredstva za rad i alati uvek stoje na istom mestu, kao i da postoji mesto gde se uvek odlaže gotovi proizvod.
Redosled radnji, kao i određene aktivnosti treba označiti simbolima, piktogramima, jednostavnim slikama
Potrebno je da bude obezbeđeno dovoljno ličnog prostora za svakog pojedinca prilikom obavljanja zadataka.
Prilagoditi tempo rada, uz mogućnost pauza.

Alati i uređaji

- Izbor alata treba da bude u skladu sa individualnim sposobnostima osobe.
- Organizacija alata treba da bude uređena i postojana (uvek na istom mestu, jednak redosled).
- Potrebno je da alati budu organizovani u odnosu na redosled korišćenja u procesu rada.
- Alat obeležiti slikom, bojom u odnosu na svrhu.
- Prolagoditi radni proces (smanjen broj koraka u radnom procesu uz vizelene podsetnike).
- Uvesti auditivne ili vizuelne signale za aktivnosti koje imaju precizno vreme trajanja (npr. kada je flaša puna, upali se crveni taster).

Komunikacija

- Potrebno je davati jasne i kratke instrukcije za izvršavanje radnih zadataka, bez apstraktnih pojmova.
- Koristiti pisana i ilustrovana kratka uputstva za upotrebu alata (slike, simboli...). Kompletnu radnju podeliti u nekoliko koraka.
- Dati osobi dovoljno vremena za obradu informacija i, ukoliko ih nije razumela, ponoviti informaciju, uz prilagođavanje rečnika ili je objasniti na drugačiji način.
- Uvodjenje novih aktivnosti ostvariti postepeno u veći broj ponavljanja.
- Obezbediti alternativni način komunikacije (tablet, sličice) ukoliko je neophodno.
- Koristiti adekvatne nagrade ili pohvale prilikom rada, ohrabrujuću i pozitivnu komunikaciju.
- Posao treba da bude u okviru njihove sfere interesovanja, kako bi se zadržala motivacija.

**Osobe sa
motoričkim
smetnjama**

•Pristup i prostor

- Obezbediti pristup zgradi sa prilagođenim rampama, liftovima i dovoljno širokim koridorima. Voditi računa o pristupačnosti toaleta.
- Prilagođavanje radnih površina:
- Potrebno je da radne površine budu prilagodljive visine (za korisnike kolica), bez ometajućih predmeta ispod.

•Alati

- Ako je potrebno obezbediti prilagođenu tastaturu sa velikim ili tasterima u kontrastnim bojama, tasterima sa lako aktivirajućim komandama i drugim pomagalicama za rad na računaru.

•Komunikacija

- Potrebno je da komunikacija bude jasna, direktna i kratka, uz minimalan fizički napor.

**Osobe sa
govorno-
jezičkim
smetnjama**

N
s
G
B
y
r
v
A
M

Govorno-jezičke smetnje (GJS)

obuhvataju širok spektar teškoća koje utiču na sposobnost osobe da pravilno koristi govor i jezik.

•Ove smetnje mogu se javiti kod dece i odraslih, a mogu biti razvojne (prisutne od ranog detinjstva) ili stečene (nastale usled bolesti ili povrede). Navodimo samo neke govorno-jezičke smetnje:

- Artikulacione smetnje – nepravilno izgovaranje pojedinih glasova (npr. "r" → "l", "s" → "š").
- Fonološki poremećaji – sistematske greške u govoru (npr. izostavljanje suglasnika, zamene glasova), koje utiču na razumevanje govora.
- Dislalija – poremećaj izgovora pojedinih glasova bez organskog uzroka.
- Disfagija – poremećaj gutanja, često ide uz govorno-jezičke smetnje.
- Disfonija – promene u kvalitetu glasa (npr. promuklost, gubitak glasa).
- Balbutis (mucanje) – prekidi u govoru, ponavljanje slogova, zastoji.
- Brzalica (tumulus) – prebrz i nerazumljiv govor, bez ritma i pravilne intonacije.
- Apraksija govora – teškoće u planiranju i izvođenju pokreta potrebnih za govor (nije zbog slabosti mišića).

Govorno-jezičke smetnje (GJS)

Prostor

- Radni prostor treba da bude tiši, sa što manje ometanja i omogućenim brzim vizuelnim signalima.

Alati

- Koristiti uređaje sa velikim tasterima, visokim kontrastom i jasnim oznakama.

Komunikacija

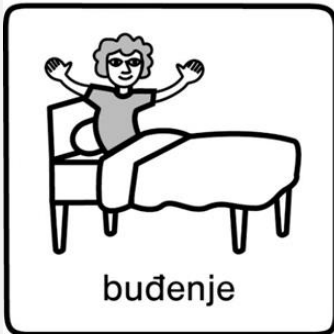
- Koristiti vizuelnu podršku (infografike, video materijali), jasna i konkretna uputstava i alatke za prevođenje glasa u tekst.

Dodatno

- Koristiti aplikacije za automatsko generisanje titlova tokom sastanaka i video konferencija.

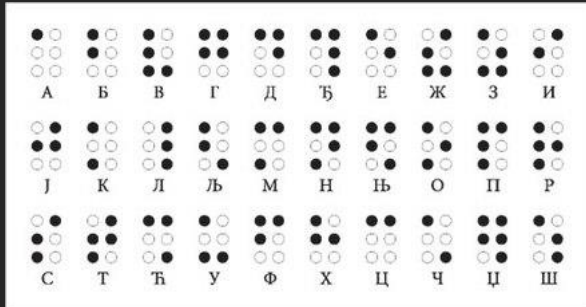
Govorno-jezičke smetnje (GJS)

—

A low-angle, close-up photograph of a person's legs and feet as they walk on a paved city sidewalk. The person is wearing dark trousers and dark shoes. A white cane is visible, extending from the top right towards the person's feet. The background shows a blurred city street with buildings and a clear blue sky. The lighting suggests it is daytime.

**Osobe sa
oštećenjem
vida
(slabovida i
slepa lica)**

Prostor

- Potreban je dobro osvetljeni prostor sa visokim kontrastom boja (70% kontrasta između lika i pozadine).
- Koristiti taktilne staze i taktilne oznake na mobilijaru (uključujući oznake na Brajevom pismu) za lakše kretanje.

Alati

- Potrebno je da alati budu opremljeni taktilnim oznakama, Brajeva tastatura, softver koji omogućava povratne informacije, kao i programi koji pretvaraju tekst u govor.

Komunikacija

- Davati jasna i konkretna uputstva, opisivati okruženje za lice koje nije upoznato sa prostorom i oslovljavati osobu imenom, kako bi se osiguralo da je komunikacija direktna.

**Osobe sa
oštećenjem
sluha**

Prostor

- Obezbediti prostor sa minimumom buke, uz vizuelne signale i obaveštenja.

Alati

- Koristiti vizuelne ekrane, aplikacije za transkripciju, opremu koja omogućava kontrolisan pristup zvuku (na primer, usmereni mikrofoni).

Komunikacija

- Komunikacija treba da se odvija licem u lice, uz korišćenje gestova i, po potrebi, asistenta za znakovni jezik.